

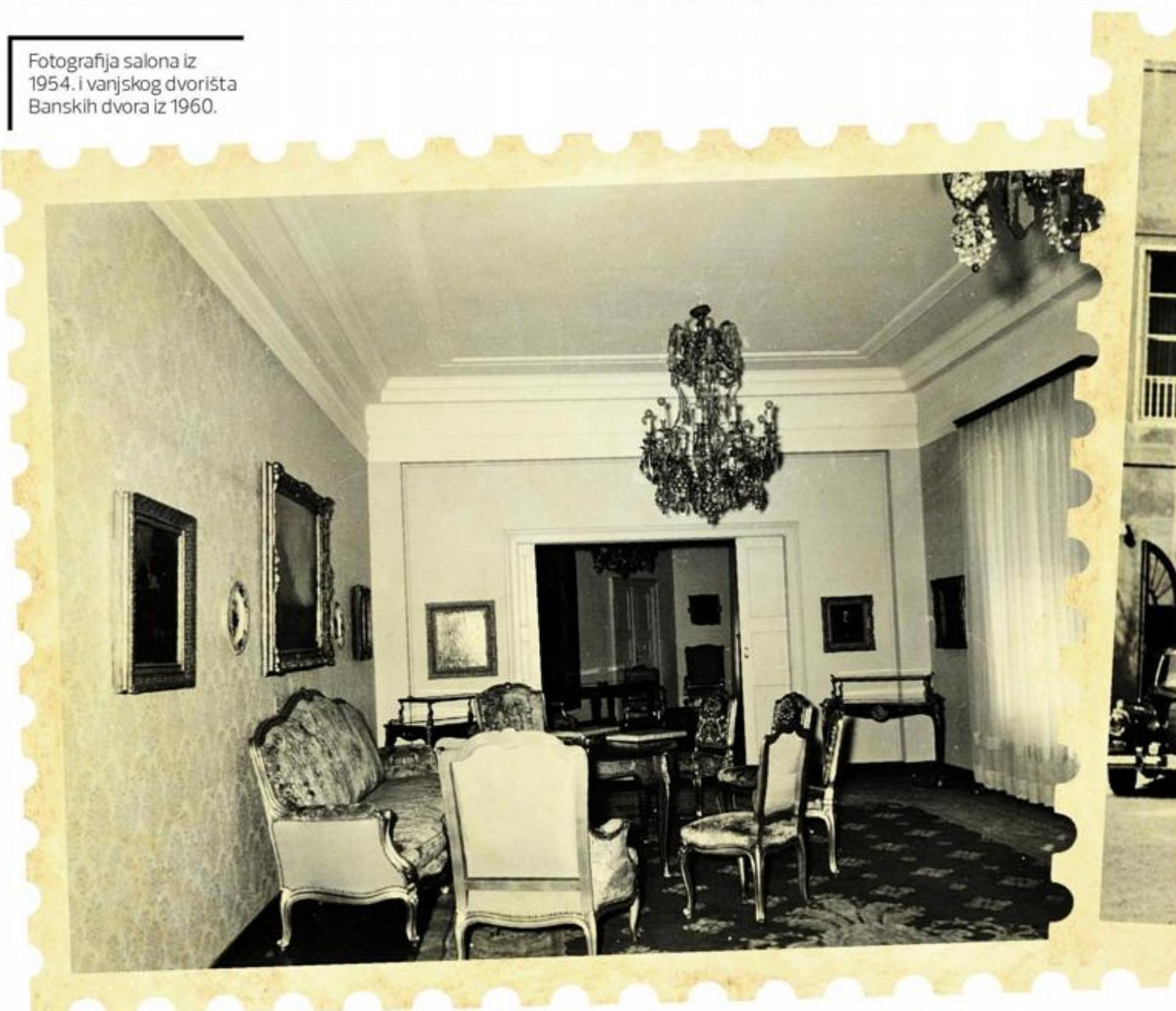

Povijesno sjedište Vlade RH ulazi u temeljitu rekonstrukciju novcem EU-a, a Express pi

BANSKI

NOVI STAN ZA PREMIJERA? MA TO NEMA NIKAKVOG SMISLA...

Fotografija salona iz
1954. i vanjskog dvorišta
Banskih dvora iz 1960.

24 EXPRESS | Ekskluziv | petak, 1. listopada 2021.

ropitkuje razmjere i učinkovitost tog velikoga građevinskog pothvata u srcu grada

IDVORI

Razgovarala:
NINA OŽEGOVIĆ

Povijesni kompleks od dvije palače na Trgu sv. Marka 1 i 2, poznat kao Banski dvori, gdje je sjedište hrvatske Vlade, bit će cijelovito obnovljen, a projekt obnove procijenjen je na 155,11 milijuna

kuna bez PDV-a. Najavljen je da će projekt obnove ići u dvije faze: u prvoj će se napraviti konstrukcijska obnova koja će biti sufinancirana bespovratnim sredstvima iz Fonda solidarnosti EU, a novac za drugu fazu, koja uključuje, između ostalog, izradu elaborata za racionalnu uporabu energije i toplinsku zaštite, uređenje dvorišta i

interijera te rekonstrukciju i prenamjenu postojećeg tavanskog prostora, osigurati će se iz "drugih izvora". Dakle, obnova će obuhvatiti promjenu i rekonstrukciju svih instalacija u zgradama, zatim preuređenje kuhinje, restorana, sanitarnih čvorova i svečanih dvorana na katu te uredenje uredskih prostora na tavanu.

Nastavak na sljedećoj stranici

Tadašnji ban Ignat Gyulay kupio je 1808. godine u ime Zemaljske vlade nedovršenu Kulmerovu kuću za 75 tisuća forinti.

Također, prostor će se prilagoditi osobama s poteškoćama u kretanju, restaurirat će se drvene kocke na svečanom ulazu u Palaču, a nakon obnove Banski dvori imat će i prostoriju za odvajanje otpada. Ta obavijest Vlade prohujala je prošlog tjedna javnim prostorom izazvavši kontroverzne reakcije, od odobravanja do oštih kritika, koje su se ponajviše odnosile na činjenicu da se s obnovom zgrada i kuća devastiranih u potresu nije daleko odmaklo i da bi s obnovom Banskih dvora trebalo pričekati neka finansijski bolja vremena. No ta vijest također je aktualizirala pitanje kako adaptirati tu povjesnu baroknu palaču i je li moguće u postojećim skućenim gabaritima postići funkcionalnost te omogućiti Vladi adekvatno "poslovanje"? Faksimilizirati to povjesno zdanje, što onda možda uključuje i revitaliziranje banskog stana u kojem je živjelo čak 16 hrvatskih banova, od bana Ignjata Gyulaya preko Josipa Jelačića, Levina Raucha i Khuena Hedervaryja pa do Ivana Mažuranića i Nikole Tomašića, ili Banske dvore u potpunosti osvremeniti, što možda uključuje i krajnje radikalne zahvate, samo su neka od pitanja koja još traže odgovore. I treba li uopće sjedište Vlade biti u Banskim dvorima?

Arhitektonska cjelina Banskih dvora je zaštićeno kulturno dobro, a nastala je sukcesivnom gradnjom posljednja tri stoljeća. Prema podacima Hrvatskog restauratorskog zavoda, njen dugi historijat možemo pratiti od vremena kad je na tome mjestu u 17. stoljeću stajala kuća Petra Zrinskog, preko izgradnje današnje palače za grofove Sermage u 18. stoljeću, potom sveobuhvatne obnove za rezidenciju bana Gyulaya 1808. godine, kad je u palači uspostavljeno sjedište banske vlasti, pripajanja sjeverne palače 1839. godine, kad cjelina većim dijelom poprima današnji izgled i svoj povjesni naziv - Banski dvori, pa sve do uređenja u vrijeme banova Mažuranića i Tomašića u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća, kao i brojnih obnova koje je donijelo burno 20. stoljeće. Povjesničarka umjetnosti Nada Premerl svojedobno se bavila istraživanjem Banskih dvora te je napisala rad o nekadašnjoj Palači Sermage-Kulmer, koja je bila poznata kao Zemaljska kuća. Zapisala je kako su Banski dvori izgrađeni u stilu baroknog klasicizma krajem 18. stoljeća na mjestu nekadašnje kuće bana Petra Zrinskoga. Kako je imovina Zrinskih nakon propasti urote 1671. godine zaplijenjena, stara kuća Zrinskih na Markovu trgu prodana je obitelji Čikulini te je kasnije prešla u posjed grofa Petra Troila Sermagea, te kasnije naslijedem u posjed obitelji Kulmer. Kad je stara kuća Zrinskih (tad poznata kao palača Sermage-Kulmer)

teško stradala u požaru, Ivan Kulmer ju je obnovio, proširio i na susjedne objekte, a 1801. godine počeo je gradnju reprezentativne palače. Povjesni izvori kažu da se upravo tad javila potreba za zgradom za smještaj sudova, arhiva, dvorane za saborne i reprezentativne stanove za bana. Tadašnji ban Ignat Gyulay kupio je 1808. godine u ime Zemaljske vlade nedovršenu Kulmerovu kuću za 75 tisuća forinti. Ban Gyulay bio je poznat kao graditelj i mecen, a u njegovo je vrijeme Zagreb dobio prva šetališta i parkove, pa ne iznenaduje što je tad nastala ta inicijativa. Gradnjom je rukovodio zagrebački arhitekt Ivan

Dugi historijat možemo pratiti od vremena kad je na tome mjestu u 17. stoljeću stajala kuća Petra Zrinskog, preko izgradnje današnje palače za grofove Sermage u 18. stoljeću

Either. Odmah je odlučeno da se na južnom i zapadnom krilu podigne drugi kat. Adaptacija je dovršena za samo nekoliko mjeseci, tako da se ban Gyulay već 1809. uselio u renoviranu i nadogradenu palaču. U prizemlju su smješteni Zemaljski arhiv i dvorana za saborovanje, na prvom katu ureden je stan za bana, a na drugom katu su smješteni kraljevski Zemaljski arhiv, Banski i zemaljski sudbeni stol te hrvatska sabornica. Kasnije su se sudovi i arhiv iselili pa je zgrada služila samo za banov stan, Vladine urede i kao sabornica. U središnjoj dvorani na prvom katu priredivali su se banski plesovi i reprezentativna primanja. Banski dvori imaju nešto više od 8000 četvornih metara i sastoje se od podruma na dvije razine, prizemlja, prvog i drugog kata te potkrovija. Također imaju dva unutrašnja dvorišta koja se prostiru na više od tisuću četvornih metara. U interijeru palače nalazi se vrijedna zbirka umjetnina koja se sastoji od slika, crteža, grafika, skulptura, namještaja i predmeta umjetničkog obrta smještenih u prostorima salona, nastalih od 17. do 20. stoljeća. Prije nepune tri godine obnovljena je Dvorana Ban Jelačić, koja se nalazi u istočnom krilu južne palače Banskih dvora. Tijekom uredenja otkriven je vrijedan oslik na zidovima dvorane te je obnova i prezentacija tog povjesnog sloja povjerena Hrvatskom restauratorskom zavodu, koji je zatim proveo istraživanja, a potom i konzerviranje te restauriranje

merovu kuću za 75 tisuća forinti. Adaptacija je dovršena za samo nekoliko mjeseci

VAŽNE ČINJENICE:

- ▶ Do početka 19. stoljeća u Zagrebu hrvatski bani živjeli su i radili u vlastitim ili unajmljenim palačama na Gornjem gradu. Zalaganjem bana Ignjata Gyulaya, koji je imenovan 1806. godine, razmatrala se ideja o kupnji zgrade za trajno sjedište banske vlasti.
- ▶ Na sjednici Hrvatskog sabora 16. ožujka 1807. godine odlučeno je da se funkcije banskog ureda i Sudbenog stola te dvorana za sjednice, sva tri arhiva i stan bana objedine u istoj zgradi.
- ▶ U Banskim dvorima su od 1808. do 1918. godine stanovali hrvatski bani, od bana Ignjata Gyulaya preko Josipa Jelačića do Ivana Mažuranića i Nikole Tomašića.
- ▶ Tijekom Jelačićeva mandata, 10. rujna 1850. godine, u zgradu je dovedena telegrafска žica, čime je Zagreb spojen na brzoujavnu mrežu s Bečom.
- ▶ Od 1875. Banski dvori se obnavljaju s ciljem da se razdvoje banski stan i ured od Vlade i ministarstava.
- ▶ Banski stan se proširuje i u njemu se uređuju kabinet, sobe za audijenciju i sastanke, predsobija i čekaonice. Nadograduje se i Rauchova palača te se u nju smještaju velika vijećnička dvorana i Vladini uredi.
- ▶ Početkom stare Jugoslavije preuređena je unutrašnjost za potrebe kralja Aleksandra i kraljice Marije Karadordević.
- ▶ Potkraj banovanja prvog bana pučanina Ivana Mažuranića 1882. napravljeni su nadogradnja i proširenje sjeverozapadnog dijela kompleksa.
- ▶ Tijekom mandata bana Nikole Tomašića (1910.-1912.) započeta je dogradnja trećeg kata nad sjeverozapadnim dijelom i gradnja novog glavnog stubišta u sjevernoj palači te je adaptiran banski stan.
- ▶ Tijekom NDH uređen je na sjevernom uglu novi radni kabinet u stilu neorenesanse za Antu Pavelića.
- ▶ Godine 1945. postaju sjedište izvršne vlasti i predsjedništva SR Hrvatske, a od 1990. predsjednika i Vlade RH.

tog zidnog oslika. Također, tom prigodom postavljene su u predvorje Banskih dvora te u samoj dvorani umjetnine Vaska Lipovca "Plavo stablo", Vjenceslava Richtera "Sistarh", Ivana Picelja "CM-11-II", Julija Knifera "Meandar u kut", Otona Glihe "Gromače", Marine Tudjina Badurina "Ljiljani" i Ivana Zasche "Portret Josipa Jelačića". Izbor predvorja kao lokacije za smještaj tih umjetnina također je izazvao nedoumicu i kritičke komentare. Povjesničar umjetnosti i koautor prvog stalnog postava u Muzeju suvremene umjetnosti Tihomir Milovac kaže da je za pohvalu što Vlada ide u cijelovitu obnovu kompleksa Banskih dvora i što će ih djelomično arhitektonski i funkcionalno osvremeniti te što je u posljednje vrijeme radila na restauraciji i zaštiti tih objekata. No napominje da načelno zagovara presejanje Vlade zajedno s ministarstvima, a također i Saborom RH na novu lokaciju u novoizgrađeni kompleks, recimo na lijevu obalu Save te tom gestom pridonese da se politika i njena operativna praksa osvremene i približe ne samo funkcionalno, nego i sadržajno našem vremenu. "Tradicija koja je povjesno legitimna i koja se nastoji njegovati održavanjem mjesta Vlade u Banskim dvorima sve više je opterećujuća za normalno funkcioniranje Gornjeg grada, što vidimo i u razlozima za dugoročno sigurnosno zatvaranje Markova trga", napominje Milovac i dodaje kako je paradoks da zagrebačka Gradska

Pogled na Banske dvore iz druge, povijesno-političke lokacije, zgrade Hrvatskog sabora. U tzv. strukturalnu obnovu sjedišta Vlade RH potrošit će se 150 milijuna kuna

uprava ima reprezentativni prostor na Trgu Stjepana Radića te zgradu projektiraju i izvedenu sredinom prošlog stoljeća, u vrijeme kad se, među ostalim, nacionalna politička suverenost dokazivala na lokalnoj razini, konkretno, upravljanjem glavnim gradom Republike Hrvatske. "Zato bi bilo logično da se u okolnostima državne suverenosti Vlada, kao centralna državna uprava, prostorno i urbanistički smjesti na adekvatno mjesto koje će, ako baš želimo, nositi i novu simboličku vrijednost obojenu novim vremenom. Ovako, 'ugravanje' u male i na kraju ipak nedovoljno funkcionalne prostore Banskih dvora i pokušaj 'osvremenjavanja' pokazuje da istinski nismo spremni na iskorake koji se očekuju od nas kao ravnopravnog partnera u zajednici europskih država. I ovim najnovijim pokušajem 'osvremenjavanja' zapravo se nismo simbolički odmakli od politički rubnog prostora jer se nismo u stanju odmaknuti od tzv. tradicije. A ta nam tradicija samostalnog obnašanja vlasti nije sjajna", kaže naš sugovornik.

Nastavak na stranici 30

Nastavak sa stranice 27

Komentirajući pokušaje "osuvremenjavanja" u slučaju opremanja unutrašnjosti Banskih dvora umjetnicima nakon zadnje obnove 2018./19., naglašava da se radi o dubinskom nerazumijevanju te da se pokušaj približavanja kulturnoj suvremenosti završio na dekorativnosti i usputnosti. "U posljednjoj obnovi, nažalost, vrhunska, jedinstvena i neponovljiva djela nulte kategorije umjetnika Ivana Picelja, Julija Knifera i Vjenceslava Richtera postavljena su na neprimjereno mjesto uz stubište, čime je učinjen ozbiljan propust u kojem su ravнопravno sudjelovali uprava i kustosi MSU-a. Djela su doslovno skinuta iz tada aktualnog stalnog postava muzeja i prenesena u Banske dvore kako bi bila postavljena na odmorišta stubišta (!). Predlažem Vladi da za opremu interijera tijekom najavljenje obnove osnuje tim eksperata koji će osmisli koncept opremanja prostora umjetninama kako iz postojećih muzejskih zbirki, tako i narudžbom novo izvedenih djela u dijalogu s arhitektonskim i povijesnim specifičnostima prostora", kategoričan je Milovac.

Jasna Galjer, profesorica s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kaže kako potreba relativno mlade hrvatske države da se reprezentira u određenom svjetlu i na određeni način mora biti u 21. stoljeću izjednačena s funkcionalnošću. Po njezinu mišljenju, bez toga je čitava stvar vrlo upitna. "Gledajući Gornji grad u kontekstu njegove tradicije, gdje je on upisan kao povijesna urbana cjelina, postavlja se pitanje je li taj prostor najprimjerjeniji sadašnjim okolnostima i nije li možda upravo sad idealni trenutak, kad se odlučuje o obnovi Banskih dvora, da se revidira postojeća situacija i pronađe nova lokacija za sjedište Vlade. Mislim da bi trebalo imati hrabrosti za to, tim više što se već sredinom devedesetih promišljalo o formiranju tzv. Vladina kvarta na Savi, organiziran je i natječaj, pa postoje i vrlo konkretni prijedlozi o gradnji čitavog institucionalnog sklopa koji bi omogućio suvremeno funkcioniranje Vlade." S obzirom na to da je Vlada već donijela odluku da se Banski dvori adaptiraju, profesorica Galjer napominje da je najgora opcija da se ide na nekakvo faksimiliziranje, hibridizaciju i kompromis. "Ako se već inzistira da sjedište Vlade ostane na Markovu trgu i da ona stoluje iz Banskih dvora, onda bi trebala imati toliko hrabrosti da taj prostor prilagodi toj funkciji. U tom slučaju jedino

'U posljednjoj obnovi, nažalost, vrhunska, jedinstvena i neponovljiva djela nulte kategorije umjetnika Picelja, Knifera i Richtera postavljena su na neprimjereno mjesto uz stubište'

dolazi u obzir da se u unutrašnjosti sve sruši i ostavi samo vanjska fasada, jer je u postojećim prostornim odnosima nemoguće ostvariti funkcionalno i suvremeno poslovanje jedne Vlade", kaže i upozorava da ne smijemo zanemariti troškove privremenog izmjehštanja Vlade tijekom duge adaptacije, koji sigurno neće biti mali. Renomirani arhitekt i profesor na Arhitektonskom fakultetu Nenad Fabijanić u devedesetima je sudjelovao u preuređenju dijela prizemlja Banskih dvora, neposredno nakon bombardiranja te palace, koje je bilo, kaže, "recepцијa nove civilizirane Vlade buduće europske zemlje". Uz to je autor integralnog, po mnogočemu provokativnog prijedloga i projekta Vlade na Prisavlju, pored Vitićeve Kockice, u kojem je predviđao gradnju novog nebotera s ministarstvima i svim pratećim sadržajima, od salona za primanje i mini hotela za visoke goste do kongresnog centra te restorana i banket sale na vrhu s pogledom na Savu i Zagreb. Po njegovu mišljenju, možemo sanaciju Banskih dvora prihvatiti kao privremenu, nužnu intervenciju do konačnog preseljenja. No potrebno je ambiciozne sagledati krajnji cilj. "Naša kultura i prostor ne poznaju faznu izgradnju. Započinju se realizacije projekata, koji najčešće ostaju nedovršeni kao posljedica naknadnih racionalizacija. Druge faze gotovo u pravilu nema. Postoje faze obnove, ali se sve treba raditi simultano, u slijedu, primjereno tehnički i tehnologiji građenja." Takoder kaže da se ne bi upuštao u procjenjivanje uređenja interijera. "Davno sam svojim uređenjem prizemlja Banskih dvora demonstrirao ideju o uređenju interijera. U svakom slučaju, mora

se za taj posao imenovati osobu referentnih razina i uključiti u proces transparentnog financiranja i uz učešće stvarno licenciranog izvodača, što je najčešće u sukobu s našim metodama javne nabave. Ambijent Markova trga neće dobiti reprezentativnu obnovu Banskih dvora, a o dugo očekivanoj javnoj upotrebi trga da ne govorim. Zanimalo bi me što o danas zatvorenom Trgu sv. Marka, o sadržajima i obnovi najstarijeg zagrebačkog lokusa misli nova gradska uprava?" Fabijanić izričito tvrdi da na Markovu trgu više nije mjesto za funkcioniranje suvremene hrvatske Vlade, nego bi je trebalo preseliti na Prisavlje. "Trenutačno je Gornji grad potpuno okupiran upravnim i političkim sadržajima. Zbog toga je povijeni Markov trg zatvoren ogradom i potpuno izoliran te na njega nemaju pristup ni građani Zagreba", napominje Fabijanić i dodaje kako takav fenomen usurpacije javnog prostora kakav imamo na Gornjem gradu u Zagrebu ne postoji ni u jednom važnom europskom središtu.

"Ne prihvaćam eliminacije i demagoški odgovor da nema novca i da je to ne-realno za naše uvjete. To jednostavno nije točno. Za takve kapitalne projekte sigurno se mogu osigurati europski novci jer bi se tom akcijom konačno započeo redizajn zagrebačke metropole, odnosno omogućilo bi se da to tek postane. Ovo je povijesna prilika da se Gornji grad otvor za gradane i turiste, treba je iskoristiti", zaključio je Fabijanić i dodao kako se u Banskim dvorima mogu smjestiti institucije na korist građana Zagreba, poput udruga koje se bave društvenim odgojem i kulturom, novi sadržaj tragom povijesti banskog stolovanja u Zagrebu, sigurno i gornjogradska kavana, a u dva unutrašnja dvorišta mogu se smjestiti šareni sadržaji primjereni otvorenoj urbanoj sceni. S obzirom na to da su u Banskim dvorima živjeli gotovo stotinu godina hrvatski banovi, pitali smo naše sugovornike bi li možda trebalo revitalizirati ideju banskog stana u sklopu Banskih dvora na Gornjem gradu, gdje bi se uredila premijerska rezidencija. Na to pitanje Jasna Galjer rezolutno odgovara da u toj palači naprosto nema dovoljno kvadrata za premijersku rezidenciju. "U Banskim dvorima nema prostornih uvjeta za organiziranje funkcionalnog stambenog prostora za premijera i njegovu obitelj, jedino možda u suterenu", kaže profesorica Jasna Galjer. Ni Nenad Fabijanić nije sklon toj ideji. "Smatram da rezidencije nisu potrebne niti premijeru/kini niti predsjedniku/ci!", ističe arhitekt. Milovac pak predlaže spomen-sobu u kojoj bi se memorirala uspomena na hrvatske banove, no rezolutno je protiv revitaliziranja stana za premijera na Markovu trgu.